

כתר שם טוב

גליון שבועי בענין דרכי השגה ודביקות, יהודים ועליות, בדרך הכע"ש הקדוש

שע"י חכמי ורבני ישיבת "כתר שם טוב" בראשות מו"ר שליט"א | ירושלים < בית שמש > מודיעין עילית < ביתר | גליון י | פרשת ויקרא-זכור תשפ"ד

פורים: "כתר כל הכתרים"

וקראו לפניו ככה יעשה, כ'תר כ'ל ה'כתרים, יעשה למחכה לו, שם נורא המעלה כל הנשמות לפני יוצר בראשית, נודע מדברי מרן האר"י בעש"ט, והוא עליה שנעשה מן נשמות ישראל כ'תר כ'ל ה'כתרים, והוא מדרש חז"ל שישראל עתידין להיות כתר בראש קונם מלך מלכי המלכים הקב"ה. **כנס אופי, אסמך פקו**

גילוי הסוד שבעולם

יש סוד בעולם, והסוד הוא שאין עולם כלל. אבל המציאות הנראית לעין מתנגדת לכך, ואף שאפשר ליישב שהמציאות היא אחיזת עינים, אשר דבר זה הוברר אפילו על ידי חכמי הטבע עצמם, בכל זאת צריך עזות לצאת ולהכריז על ביטול המציאות בשעה שהמציאות עומדת ולועגת ומכרזת 'אני קיימת'.

אלא שמאויבני תחכמי ללכת בשיטתו של עמלק, אשר העולם כולו רעד מפני ה' ומפני ישראל ואף אחד לא העיז לצאת כנגד ישראל לאחר עשר המכות שטלטלו את העולם ולאחר קריעת ים סוף שהפילה חיתתה על הבריאה כולה, ובכל זאת קפץ עמלק לתוך האמבטיה הרוחתת נגד ההגיון, בעזות וחוצפה שאין כמוה, ואנו צריכים ללכת באותה שיטה, לצאת בעזות, בלי הגיון, למעלה מטעם ודעת ולהכריז כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו (ראה ספר המאמרים תרס"ה, פ"ר זכור אות ב).

ואיאת **ביערות דבש** (ח"ב דרוש ב) שהפגם בסעודתו של אחשוורוש היה פריקת עול, בבחינת ז'השתיה כדת אין אונס' שכל אחד אכל ושתה כפי העולה על רוחו ללא שום הגבלה, והתיקון לזה הוא **פריקת עול דקדושה**, כי לפעמים עולה רצון בלב איש ישראל לצאת ולהכריז בקולי קולות ברחובה של עיר ולצטוק 'אין עוד מלבדו, 'הכל אלוקות', אין עולם ואין ישות ואין שום מציאות מלבדו יתברך, אלא שבמשך כל השנה מפחדים מה יאמרו הבריות, אבל בפורים יוצאים בעזות ובחוצפה בפריקת עול דקדושה, ומשתוללים עם האמת האלוקית שאין עוד מלבדו, עם ליצנותא דעבודה זרה, בבחינת 'חציפא נצח לבישא' (ירושלמי תענית פ"ב ה"א), כמו מרדכי היהודי אשר לא ירע ולא ישתחוה למציאות, כי כל הכופר בעז' נקרא יהודי,

שיודע לזרוק לגמרי את הדעת ולכפור לחלוטין במציאות של עמלק ושל הפירוד אע"פ שהוא עדיין חי ורוקד בתוכינו, ולהכחיש את קיומו מכל וכל, ע"י שיוצאים לגמרי מהדעת^א (ע"י דרך מצוותיך, מצות זכירת ומחית עמלק).

אבא עומד בריחוק מבחוץ ואימא בקירוב מבפנים

והנה יש מוחין אבא ומוחין דאמא, ואמרו חז"ל (ילקו"ש ישעיה רמז תעד): "דרכו של אב לרחם 'כרחם אב על בנים' (תהלים קג, יג), ודרכה של אם לנחם 'כאיש אשר אמו תנחמוני' (ישעיה סו, יג). אמר הקב"ה, אנא עבדתי דאבא ודאמא - 'אנכי אנכי הוא מנחמכם' (שם נא, יב)".

והביאור הוא, שכאשר האב מסתלק מביתו תקופה ארוכה כדי לחזור עם עשירות מופלגת, הנה הילדים הקטנים בוכים, הם אינם מסוגלים להבין במוחם הקטן מהו עשירות. גם האמא קשה לה מאוד להשאר בבדידות ולכלכל את הבית בלחם צר ומים לחץ. אך האבא אינו נמצא בצער, הוא יודע שהקושי הוא רק לזמן מסויים ובינתיים אוסף את כספו ואת זהבו, בניו עוד ירקדו על כל רגע שהוא נמצא מרוחק מהם. הוא אינו יכול לנחם אלא לרחם^ב על בניו שהם מצויים בצער, אך הוא עצמו עומד למעלה מחוץ למצב של הצער והעדר. ולכן כאשר עולים למצב של האב [יחכמה' שהיא בחינת אבא] שהוא בחינת **ראיה כוללת** מבחוץ, אין כאן כלל מצב של העדר וחסרון, כי כאשר עולים למעלה מבינים שזהו סדרו של עולם, בחינת סותר על מנת לבנות, ובחי' ריחוק לצורך קירוב.

אבל האמא שדרכה להתעסק בפרטים הקטנים, נמצאת עם בניה בתוך הצער, רק היא יכולה לנחם את בניה כשהיא עצמה עומדת באותו מצב, כי היא נמצאת

עמהם יחד באותו צער^ג, והיא שופכת תנחומים לתוך המצב הרע ומאירה את החושך עם התבוננות 'בינה' שהיא בחינת אמא] להעמיק בשורש הרע אשר כולו טוב וכולו אהבה.

הארת אבא בפורים

וזהו בחינת **אבא** [יחכמה] שנמצא מחוץ לעולם בבחינת ריחוק ואינו שייך אל העולמות כלל, והוא מבטל את בחינת **אימא** [בינה] הנמצאת בתוך הבריאה ומתייחסת אל הפרטים הקטנים של הבריאה בבחינת קירוב. וזהו קם רבה ושחטיה לרבי זירא, שהגדלות [מלשון רבה] מבטלת את הקטנות [מלשון זעירא ע"י מאיר עיני חכמים. דרוש לפורים].

וזהו הארת "סוד אבא" המתגלה בפורים בתוך המלכות, כי המלכות היא ההסתר שבעולם [בחינת אסתר] ושם מאיר "סוד" היינו התגלות, של 'אבא' היינו הארת החכמה, שהכל אלוקות.

וכתב ה'תולדות^ד שכאשר י'כנס י"ן שהוא בחינת **בינה**^ה וכח הצמצום וההסתר, צריך לבשם ולהמתיק את הדינים הללו על ידי אור **החכמה** שהוא בחינת י'צא סוד', היינו הסוד הנזכר שאין כלל עולמות וכולא קמיה כלא חשיב ומצידו ית' אין שום הבדל בין קודם הבריאה לאחר הבריאה כדאיתא בתיקוניו וזהו (תיקון כו עא:) על הפסוק 'אני הו"ה לא שנית'.

ושתיהן אמת, כי יש עולם ואין עולם, וצריך תמיד לחיות עם שתי בחינות אמת אלו, הן האמת של חכמה והן האמת של בינה, הגם ששניהן סותרות זו את זו, אך זהו כוחן של ישראל שיכולין לחיות עם סתירות, כדכתיב (דברים ד, ו) 'כי הוא **חכמתכם ובינתכם** לעיני העמים וגו' ואמרו רק עם **חכם ונבון** הגוי הגדול הזה^ו,

ובזה יובן, כי **ריבוי השתיה בפורים אינו רק למצוא ואם מבטלו אין בו עונש, אבל אם שותה בריבוי אז החיוב לבסמו, לכך אמר בש"ס חייב אינש לבסומי בפוריא, שלא ירבה הגבורות וישתכר, וזה אינו ראוי ביום זה הנכבד, וכקושיה כל הפוסקים איך ישתכר ביום זה שהיה ראוי ליתן שבח והודיה לשמו יתברך כו, ולדברינו אתי שפיר, והבן. עכ"ק.**^ז כי יין המשמח הוא בספירת בינה השייכת לצד הגבורות, שהרי כל שמחה באה לאחר שנושעו מצרה וצער. משא"כ יין המשכר הוא בחכמה שהוא בחינת ביטול.^ח ולכן הקב"ה כה קרוב לנו, כדכתיב בפסוק שלאחריו כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו [חכמה

כו' שיוצא לחוץ ברחמנות גדול, כל שהדבר רחוק יותר מתפשט ורחמנות עליו ביותר כנודע.^ט ראה **דרושי וחידושי רעק"א** עה"ת (עמ' קל).^י ולכן יש לכונן ז' יודיין דמילוי ע"ב ס"ג, שבג"י יין, והיינו הפנימיות [-מילוי] של חכמה ובינה שכנגד ע"ב וס"ג, כדי למתק הגבורות והצמצום של היין.^{יא} ראה **בן פורת יוסף** (שבת הגדול, ב) ח"ל: מבואר בכתבי ר"י זלה"ה הלכות פורים (ע"י סידור האריי ז"ל) כי **ריבוי השתיה בפורים אינו מזיק, גם שהוא גבורות, רבי החסדים יסוד אבא ממתק הגבורות ומבסמו** כו, ויכווין יין גימטריא ז' יודין דע"ב ס"ג דא"ו"א וכו'.

^א וכתב הרה"ק **מקאמאראנא** ז"ע בחיבורו 'מותר שקלים' (הגהות והוספות לספר 'פני זקן' עמ"ס שקלים ירושלמי): ובזכות פורים, ומגילה, ומשלוח מנות, ומתנות, והביסום, עד שיתרחב דעתו בשמחה, ויצא מדעתו, אזי ממשכיך התגלות יסוד אבא הזה, ורחמינו המרובים בהתגלות גם לעת פנים בפנים, אף לעתיד, שנוכל לעלות מעולם ועד עולם בלי עיכוב.^ב וככל שהמרחק גדול יותר, כך הרחמנות גדולה יותר, כדאיתא **בכתם אופיר** (אסתר ח, א) וז"ל: כי באמת עיקר הארות מרדכי בעת הסתרה וחשכות וגלות שאז **מתגלה יסוד אבא ברחמים של אב הרחמים אשר הוא טמיר וגניו מכולהו**

היינו שיש מיוחד לישראל ללכת בזמן אחד גם עם חכמה וגם עם בינה, מצד **הכתר** המאחד את שניהם ע"י האחדות הפשוטה שבו, וכדלהלן.

הוראת השם אבא ואמא

תיבת 'אבא' רומזת על המהלך שמתרחש תמיד בעולם, כאשר תחילה נברא הכל באורח מישור ובבחינת **פנים**, אלא שמכיון שזה באופן טבעי הרי זה נעשה להגילות ללא תענוג, ונהפך הכל לבחינת **אחור**, בירידות וריחוק, ורק לאחר מכן כאשר נהפך חזרה לבחינת **פנים** כבראשונה מתחדש הכל מתוך תענוג וקירבה. והו' הוראת השם 'אבא' שבתחילה שולט האות א' שמורה על בחינת פנים, ואחר כך מתרחק לבחינת ב' שפונה דרך אחוריו לאות א', ושוב חוזר לאות א' כבראשונה אלא שהוא מתוך הארה ותענוג לאחר הריחוק שקדם לו.

על דרך זה הוא השם 'אמא', שבתחילה יש את א', ולאחר מכן האות מ' שהיא מרוחקת מאות א' ועומדת באמצע האותיות, ולאחר מכן חוזרת לאות א' כבראשונה, אלא שאות מ' שבאמצע תיבת אמא רומזת שיש הרגשת ריחוק, כי אע"פ שיוצאים שזו המהלך שצריך פירוד לצורך הקירוב, אבל הדרך של בינה היא להתעסק בפרטים עצמם, בשונה מהסתכלות הכללית של אבא המביט על הכל בראיה מקיפה וכוללת, ומצד הפרטים הקטנים יש כאן ריחוק וכאב.

ההבדל בין חוצרות לשופרות

זהו ההבדל בין חוצרות לשופרות, כי הוראת 'תקיעה תרועה תקיעה' היא שבתחילה יש תקיעה פשוטה שהיא בחינת פנים, לאחר מכן נהפך לתרועה מתוך שבירה ויללה בבחינת אחור, ולאחר מכן חוזר לבחינת תקיעה כבראשונה מתוך הארת פנים ותענוג, ולכן התקיעות הם מיתוק הדינים בשורשם כי מתברר ששורש הדין והריחוק אינו משום שהקב"ה קוע עלינו, אלא אדרבה, מתוך רוב אהבתו אלינו ית' מסתיר עצמו כדי להתגלות באנפין נהירין יותר מבתחילה, וכפי שנרמז הנסירה והריחוק בברכת אבות בתיבת 'אהבה'.

אלא שהשופרות הם גנוזי גנוז, כי אף שיוצאים שהכל לטובה לצורך התגלות אהבה פנימית, אך הריחוק עצמו קשה, כי שופרות הם בבינה המתעסקת בפרטים, כנודע מהמתקת הדינים הם בשורשם בבינה דמינה דינין מתעריין.

אך יש חוצרות שהם בלי יללה, וגם התרועה היא קרוב לקול פשוט, כי יש הכרה במהלך הכללי שכך סדרו של עולם, כפי הדרך של חכמה להביט על הכל באופן כללי מבחוץ. ואיתא **מהמגיד ממעזריטש** (דגל מחנה אפרים ועבודת ישראל פר' בעלעלותך) כי 'חוצרות' הם 'חצי צורות', והיינו שיש כאן נסירה והתחלקות לבי פרצופים וחצאי צורות, כאשר המטרה הכללית היא שיחזור אחר כך ויתחברו לאחדים ולצורה אחת מתוך תענוג ואנפין נהירין, כמו אדה"ר שהיה דו פרצופים עם חוה, ועשה הקב"ה נסירה ביניהם כדי שיחזרו אנפין באנפין, ונסירה זו כואבת ונעשית בדורמיטא ותרדימה [כפי שהיה בזמן המן, אליהם של אלו ישן, ישנים מן

מברכין על הרע ברוך דיין האמת ועל הטוב מברכים הטוב והמטיב, ורק לעתיד לבוא כשיברכו גם על הרע 'הטוב והמטיב' נאמר 'כיום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', אך בפורים מתגלה האור מעין לעתיד לבוא, ואז מברכין על הכל הטוב והמטיב, שהוא ברכה שמברכין על היין בסוד משתה היין דפורים.

הארת כתר בפורים

ועל ידי שמגיעים אל הארת החכמה ומכירים שהכל אלוקות ואין עוד מלבדו מתוך ביטול מוחלט וכפירה במציאות העולם, שזו הארת יסוד דאבא' שמתנוצץ בו הארת חיוררתא מכתר כל הכתרים, מתעורר האור של **כתר** ^{טו} שעל ידו אפשר לפקוח את העינים ולראות את העולם ובכל זאת להכיר שהכל אלוקות, כמו שרואים שבכל פעם שמאיר הארת הכתר מתעסקים בענייני גשמיות, כגון בשמיני עצרת שמתפללים על גשמים, ובשבעות דכו"ע מודים דבעינן לכם.

כי הכתר לוקח את שתי האמת' דלעיל, אשר אמת אחת טוענת שיש עולם כדכתיב 'בראשית ברא אלקים, ואמת אחת מכרזת שאין עולם כדכתיב 'אני הוי"ה לא שנית', ובכל מקום שיש סתירה יש כתר מעליהם שהוא האמת לאמתה' שמייחד את כולם מצד האחדות הפשוטה שבו, וכתר אחד לשתיהן, בבחינת אין וועלט איוס וועלט'.

וזהו שלימות הסעודה של פורים, שמשיגים שאין להיכן להתעלות, הקב"ה נמצא למעלה ולמטה כאחד, לית אתר פנוי מיניה, וכדאיתא **בשארית ישראל** (שער הזמנים, דרוש ליוה"כ ד"ה בעבודת): **שמעתי בשם איוזה צדיק אחד שאמר לחבירו [בלשון אשכנז] להיכן גייסטו אוישי** [-להיכן כלתה נפשך], **הלא השי"ת הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה.**

ולדרגה זו צריך להגיע בפורים, לבחינת אלוקות דלא אשתני בכל אתר ^{טז}, להמשיך את אחדותו הפשוטה בכל פינה, בטוב וברע, שזו שלימות יחודו ואחדותו כנזכר, אע"פ שאינו מרגיש ראוי לכך, וצריך עזות, בבחי' ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת.

ומובא **מהבעש"ט** כי גאולתינו תלויה בשם הקדוש 'ככה' שהוא ראשי תיבות 'כתר כל הכתרים, ובפורים מאיר אור נגשג זה הנקרא 'כתר כל הכתרים' שהוא ר"ת 'ככה', הנזכר בפסוק 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו' בלי שום טעם, כמו ששואלין לאחד: למה אתה מתנהג כך וכך, ואין לו תשובה, כי התנהגות זו נובעת ממקום פנימי מעצם הנפש, ולא מחמת סיבה חיצונית, לפיכך אין לו מה לענות, אלא עונה 'ככה!' כך עלה במחשבת! ברוצן פשוט, בלי הסבר ובלי שום הגיון.

ואל הפשיטות הזאת צריך לעלות **בפורים**, שהוא מלשון **פור** וגורל, כי גם הבחירה של הגורל הוא למעלה מטעם ודעת, בסוד 'ככה', ושם שורש נשמות ישראל, ויש להרגיש את ה'פורי' הזה, ששורשו ברוצן הפשוט ביותר, חיוררתא דלית בה מדי, רישא דלא אתידיע, בבחינת 'עד דלא ידע'.

[מתוך שיעור מ"ר שליט"א]

המצוות], אך כל זה הוא למען שמו באהבה, סותר על מנת לבנות.

המן מן התורה

ובכל פעם שיש לאדם צער והסתר וירידות, כגון כאשר מישור גורם לו צער ורע, הנה מצד **בינה'** מחזק עצמו ע"י **התבוננות** שחבירו הוא רק שליח ההשגחה, ה' אמר לו קלל, והוא ידא אריכתא של הקב"ה כדי לעורר אותו ולכפר על חטאיו וכיוצ"ב, אך מצד **הכמה'** אין כאן רע כלל כי אינו נכנס לקטנות ולפרטים אלא מביט על הכל בגדלות **ממרחק** ומלמעלה, ומתחבר אל ההווייה התמידית של 'יש מאין' ואל החסד העצום שיש בעצם הימצאו ברגע זה'.

וענין זה נוגע לכל הירידות שבאדם, לרבות החטאים והעונות. כי כאשר יש מצב של ריחוק והסתר, בבחינת 'אסתר', אזי מצד בינה נכנס לפרטים של התחזקות, ומקבל על עצמו תשובה שלימה ויסורים וכפרה, ומכיר בדעתו שהוא נמצא במצב של 'רע' ומחזק עצמו להתעלות אל הטוב. אבל מצד חכמה אין כאן רע כלל, כי אינו נכנס לפרטים אלא מביט על הכל מתוך גילוי אור כללי, ויודע שכך היה צריך להיות מחמת איוזה סיבה ותיקון וזהו הטוב הגמור, וכפי המהלך של איוביצא וכיוצ"ב שמביטים על חלק הידיעה' הכללית שבכל דבר' ^{טז}, אך דרך זו יש בה סכנה גדולה ולכן צריך לאבד את הדעת כדאיתא מהארז"ל.

ובעוד אסתר צווחת על מר גורלה, כאשר הושפלה לתחתית המדרגה ונכנסה לביתו של אותו רשע אחשוורוש, והרגישה עצמה עזובה ומרוחקת מהשי"ת - 'אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי, באופן הגרוע ביותר שבת ישראל יכולה לתאר לעצמה, הנה מרדכי מתהלך ממרחק, בשער ובחצר, ורואה הכל מבחוץ, בלי שום דין, אלא בחי' מרא דכיא שכולו רחמים, ומרדכי **ידע** את כל אשר נעשה, הוא ידע שהכל לטובה מצד **הידיעה** האלוקית [חכמה] שמעל **הבחירה** [בינה], ומי **ידע** אם לעת כזאת הגעת למלכות, כי דווקא ע"י המצב הנמוך שלה זכתה להציל את כל בית ישראל ולבנות את בית המקדש ולגלות את התורה שבעל פה, וזהו סוד הארת אבא בתוך המלכות.

וכן כל הרע שבעולם הכל הוא לתכלית הטוב, וכבר היה כן בחטא אדה"ר שבתחילה היה דבוק בעץ החיים אשר כולו **טוב** וכולו ביטול ודביקות, אך באופן זה אין תענוג, ונעשה מה שנעשה בחטא עץ הדעת **טוב ורע**, ולאחר מכן ישוב העולם לתיקונו באופן נעלה בבחי' **טוב מאוד**. ואיתא **בוהר הרקיע** שכאשר אמר הקב"ה 'ביום אכלך ממנו מות תמות' כיון שיצא הדבר כן מפי הקב"ה הוכרח אדה"ר לאכול ממנו, וזהו מצד הידיעה'.

ולכן המן מן התורה מנין שנאמר 'המן העץ', ובפורים מעלים ומגביהים את הרע ומבררים שנעשה כסא אל הטוב, וכל זאת על ידי אור החכמה יסוד דאבא המתגלה בתוך המלכות וההסתר. ובכך מתגלה שאין עוד מלבדו, וגם הרע כולו טוב, כדאיתא בפסחים שבזמן הזה אין היחוד האלוקי מגולה כל צרכו כי

בראשית, כמו שמבואר בכתיבי הארי' ז"ל, עד שמשה רבינו ע"ה לא הכניס את עצמו בזה לדונו במיתה, ונמצא שנפחם היה במעשה הזה כנער היינו שלא היה יודע עמקות הדבר רק עפ"י עיני שכל אנושי ולא יתור, ואע"פ השי" אהבה והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקמאתו ומסר את נפשו.

והוא את אשר קדשו של **הרקה"ק מקאמא רנא** ז"ע (קונטרס מותר שקלים): **קבלנו שבימי הפורים יוכל לעלות נשמה קטנה להיכל של צדיק מופלא בלי שום מעכב, וכן עולין כל התפלות לכתר בלי עיכוב.** וזהו 'ואחריתך' הקטנות 'ישגא מאוד' אף בעת הגדלות. ולזה אחר הנס נשתנה שמו 'פתחיה' הפותח כל העשירים בלי שום עיכוב להעלות כל מה שנעשה בקטנות בלי שום דיקדוק הדין, ולזה 'הדר קבלוה בימי אחשוורוש' (שבת פח.) בהתגלות אור הרחמים שלא לדקדק כל

ובינה] בכל קראנו אליו' ששם הוא מקור מצוות פורים, כדברי **הרמב"ם** (מנין המצות הקזר): 'כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו **וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה 'כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כ"י אלהינו בכל קראנו אליו'.**

כדאיתא בתנאים באגרת הקודש 'להשכילך בינה' [כי 'להשכילך' הוא בחינת חכמה, כמו שכתב הרמיק בערכי הכינויים כל השכלה היא בחכמה, ומאיר את החכמה בתוך 'בינה'].

כגון לגבי זמרי, כדאיתא בספר **מי השלוח** (פר' פנחס): פנחס מחמת שהיה בא מזרע יוסף שנתברר בסיגופים ונסייונות בענין זה ולכן הרע בעיניו מאד על מעשה זמרי, **ונעלם ממנו עומק יסוד הדבר שהיה בזמרי, כי היא היתה בת זוגו מששת ימי**

כך בעת עלותו לראות פני ה', **קבלתי בלחישת כל זה, ונעשיתי הולך רכיל מאהבת ישראל** פתחתי לך כנקב סידקת, כי יש בזה רזי רזין.

וכדאיתא **בהיכל הברכה** (פר' ויקרא): תכלית השלימות הוא להיות מעלה ומטה, וכך שמעתי מאת אדמו"ר מהור"ר אברהם יהושע העשל מעוזבזי מה שקבלתי ממורי רבי רבינו אלימלך אובין הונטין אובין' [-מעלה מטה, מטה מעלה].

^{טז} ראה **היכל הברכה** (פר' ויקרא): **אלופו של עולם כולל מעולם ועד עולם לית אתר פנוי מניה ממש בכל בחינות קטנות וגשמיות שם גניז אלופו של עולם וכל טונפות לא תטנפך כי אש אכלה הוא, וזהו בחינות אלהות דלא אשתני בכל אתר.**

"מעלין בקדש"

סידרת שיעורים בהרים בספרה "מסילת ישרים" בדרך פנימיות
ערך ע"פ ספרי מו"ר שליט"א

שער ה'מלכות'

פרק א

בבאור כלל חובת האדם בעולמו

המשך פרק א: '... וכשתסתכל עוד בדבר תראה, כי השלמות האמתית הוא רק הדבקות בו יתברך', והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג כח) ואני קרבת אלהים לי טוב. ואומר (שם כו ד) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבת בי בית ה' כל ימי חיי וגו'. כי רק זה הוא הטוב, וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב אינו אלא הבל ושוא נתעה.²

אמנם לכשיזכה האדם לטובה הזאת ראוי שיעמול ראשונה וישתדל ביגיעו לקנותה. והיינו שישתדל לדבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין, והם הם המצות.³ והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמתית.⁴

ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם בין לטוב בין (למוטב) לרע הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד כענין שאמר שלמה (משלי ל ט) פן אשבע וכחשתי ואמרתני מי ה', ופן אורש וגנבתי וכו'. השלוא מצד אחד והיסורי מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לכן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדו, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לדבק בבוראו ויצא מן הפרזודור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו, כן ישיגהו וישמח בו.

ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם.⁵ אמנם הנה הוא עומד בשיקול גדול - כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עמו. ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו.

^א **השלמות האמתית הוא רק הדבקות בו יתברך.** בדבריו כאן הולך ומונה רבינו את תמצית הפרק הזה. והיינו, שבאמת עיקר מהות הבריאה היא, שיוכלו 'נבראים נפרדים' לבא לידי דביקות באור אין סוף וליכלל בו ית'. אולם, דרך השלימות של הדביקות היא אינה רק שיהיו הנשמות דבקות בשרשם, וכפי שעת יצירתם הראשונה שבבריאה. אלא, שלימות הדביקות היא, לגלות את אורו ית' הסמוך ומכוסה בחשכת העולם, על ידי לימוד התורה וקיום המצוות והמניעה מן העוונות, וכך הוא ששיג האדם את מעלת הדביקות בשלימות עצומה. ועל כך הם שנוכחים כל דברי רבינו בהמשך דבריו.

^ב **וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב אינו אלא ושוא נתעה.** היינו, שעיקר כח הטעיית היצר, הוא מתמת שהאדם מדמה בדעתו, כי אכן אותה התאוה המזדמנת כעת לפניו, יש בה ממשות והנאה של אמת, ומחמת כך היצר טורדו לכל יהיה הולך כביכול כפתי להחמיץ את התאוה הזאת המשחרת לפתחו. אולם, כאשר ישכיל האדם להבין, כי אכן אין בהנאה זו ממש, ואינה אלא כסות עינים בלבד להטותו מן הדביקות האמתית, ממילא בכך יפחת מעליו כל הנסיון העצום שמלפף אותו וטורד את רוחו. וזו היא תחילת הפתח להצלה מחבלי היצר המטעה ומסבב את האדם בפיתוי. ^ג **שישתדל לדבק בו יתברך בכח מעשים.** כבר לימדנו **רבינו התניא זיע"א** בספרו ליקוטי תורה (פרשת דברים) ביאור יסודי בענין זה - כי לולי התורה והמצוות, אי ההארה והדביקות שיש לנשמה, הוא בבחינה של 'הננין מזיו השכינה'. אולם על ידי לימוד התורה וקיום המצוות יש לאדם שייכות ודביקות באור א"ס עצמו, והוא עיקר הדביקות האמתית.

^ד **התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמתית.** זה לשון **רבינו בספר דרך ה'** (חלק ד פרק ה) '...כי הנה כפי מה שירבה להסתכן בעניני העולם, כך מתרחק מן האור העליון ומתחשך יותר. והנה הכין הבורא יתברך תקון לזה, והוא מה שיקדים האדם ויתקרב ועמוד לפניו יתברך וממנו ישאל כל צרכיו ועליו ישלך ית' הבו, ויהיה זה ראשית כללי ועיקרי לכל השתדלותו. עד שכאשר ימשך אחר כך בשאר צרכי ההשתדלות - שהם דרכי ההשתדלות האנושי, לא יקרה שיתחבך וישתקע בגופניות וחומריות, כיון שכבר הקדים ותלה הכל בו יתברך'. נמצינו למידים מדברי **רבינו המח"ל זיע"א** הנה והגדרה חדשה על מהות העוונות ועל גורל הפנס הנעשה בהם, שזהו מפני שעל ידם 'מתרחק האדם מן האור העליון ומתחשך יותר', ונרחיב איה"ה בהערה הבאה בביאור הענין.

^ה **ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם.** בדבריו הללו בא **רבינו זיע"א** להעמיד השקפה יסודית על כל המושג של תאוות העולם הזה הרודפות את האדם, ומסיטות אותו מדרך התורה והמצוות. היינו, שמלבד מה שביאר רבינו בתחילה שהאדם נמצא בתוך המלחמה הגדולה לטוב או למוטב. הוסיף לבאר עוד, וכתב יואם תעמיק בדבר תראה שהעולם נברא לשימוש האדם' - וכוננו בדבריו הללו הוא, ליתן הסבר וביאור יסודי על כל מהות התאוות וההנאות והחומריות, בעצם כולם מיועדות הם לקיום רצונו ית' בעולם, ורק שהאדם צריך לידע כיצד להשתמש בהם באופן הנכון והנאות. ואין זה נחשב שבאמת יש כאן דבר רע, שמסיר את האדם מלפני השי"ת. אלא האמת יורה דרכו שכל העולם כולו הוא 'טוב', ורק שבחירת האדם היא בדבר זה גופא, האם להשתמש בבריאה בצורתה הנכונה והאמתית. או לקחתה שלא כפי ערכה ועניינה, וכך היא הבחירה המתקיימת לאדם בכל רגע ורגע מתחילה. וזוהי הסיבה שרבינו כתב ללוטו כאן שיש בדבר זה עמקות נוספת על דבריו הראשונים, כיון שמלבד מה שביאר בראשית דבריו שהאדם צריך לימלט מכל הדברים המפריעים אותו בקיום מצות בוראו, הוסיף כאן ללמדנו לקח ובינה יתירה - שעיקר דרך השלימות הוא דוקא להשתמש בכל כוחות הבריאה לעבודת בוראו.

אין עוד מלבדו - אפס וזולתו

ועיקרן של דברים הם, עפ"י שלימדנו **רבינו הנפש החיים** (שער ג פרק ז, ובכל המשך השער שם) להעמידנו בקרן אורה מתוך תמצית דברי **מרנא האר"ל**. שבאמת כל הבריאה אלו בה ממשות של גשמיות, אלא בשרושה היא גילוי של 'אור אין סוף' בלבד. ולתכלית זו צועדת הבריאה כולה, כפי שיטתה כן לעין בשר לעתיד לבא בחיי העולם הבא. ורק בכדי שיהיה שייך לקיים בבריאה בראים בעלי בחירה, לכן הוא שנתלבס ונצטמצם האור אין סוף בלבד ויבואר בלבד לראין מספר, עד שלגודל הכיסוי וההסתרה נדמה זה שיש כח בבריאה לפעול ולעשות ולהתקיים ח"ו מכח עצמה, ורק כך יהיה ניתן להעמיד בראים שהם כקיימים ונפרדים בכח עצמם. אמנם באמת לא נשתנה כלום בין קודם הבריאה לבין אחר הבריאה, וכמו שנאמר (מלאכי ג ו) 'אני הוי"ה לא שניתני, וכך הוא שתיקנו לנו חכמינו לומר בסדר התפילה 'אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא העולם', היינו שכשם שקודם הבריאה היה ה' אחד ושמו אחד, כך הוא ממש גם לאחר הבריאה, ואין כאן אלא אחדותו ית' בלבד, וכל הברואים הם ככללים בשמו הגדול. ואמנם, זהו דבר שאינו נתפס על השכל, ואין בנו כלל את הכח לתפוס ולהבין דבר שכה, מחמת גשמיות הגוף וחומריות העולם שמצויים אנו בו.

גילוי אחדות ה' בחייו הפרטיים של האדם

ובאמת, כל דבר ומאורע שיעובר על האדם - מלבד מה שנעשה זה בהשגחה פרטית מודקדקת עם כל אדם - יש בזה בעצם הנהגה של גילוי אחדותו ית' בבריאה, לפי אותו הענין שנתרחש עם אדם זה. מאחר שכל היותו של העולם אין זה אלא אחדותו ית' בלבד, ובאמת אין כאן דבר גשמי שקיים מצד עצמו. [ונכונמא לדבר, יש מקום לייחס את הדיבור על ענין 'יוקר הדיו' שיש ברכישת דירה בארץ ישראל, מה שאינו קיים בכל העולם. וכן, על מה שנתשלשל המנהג בארץ ישראל, שכל אדם קונה לעצמו דירה, ואינו דר בשכירות למשך שנים רבות, וכפי הנהגה במדינות חוץ לארץ. שסוד הדבר הוא, שהרי כמעט רגע קט הוא שתהא נשלמת תבנית הבריאה בביאת משיח צדקנו, ויהיה כבוד שמים עומד בתוקף גילוי בבריאה. ולכן הוא שכבר שבו ישראל לארצם, כיון שיש בכך תחילת הנהגת הייחוד שבין ישראל לאביהם שבשמים. ומפני כן נשתלשלה זה גם בסדר העולם הגשמי, שיהיו הכל קונים לעצמם בית דירה - כיון שכל יהודי שקונה קרקע בארץ ישראל, יש בכך השלמה להשפעת גילוי הייחוד השלם בבריאה, ומפני זה סיבבה ההנהגה העליונה שישתקעו ישראל בארץ מתוך קניית קרקעות דייקא. וזהו סוד הייסורים הגדולים שיש בקניית הדירות בארץ הקדש, מפני שעדיין לא נשלם הייחוד כדבעי, ולכן ישנם מפריעים רבים כנגד המהלך הזה של דביקות ישראל בארץ. וכן, כאשר את מעמיד האדם את עצמו במחשבה של 'קנין בארץ ישראל', אלא חושב הוא רק על נקודת הייחוד הגשמית - להגדלת הונו, ולחיי מנוחה וכו"ב - הרי בכך הוא מרחיק יותר את גילוי הייחוד הנעשה בכאן, ומוסיף הוא קושי גדול בדרכו. וזוהי דוגמא אחת מני רבות בבחינת ית' [ולחכם עוד].] וכך הוא גם בחיי הפרטיים של האדם, כל הנסיונות ומתרחשים עליו, הם באים אך ורק 'לתקן עולם במלכות שדי', כדי שבהם דייקא יתגלה כבוד שמים הטמון ונסתר בהם. וכל אדם צריך לגלות שם שמים שיש שורש נשמתו, במעשים ונסיונות המיוחדים לו דוקא, בזמנים המיועדים עבורו, ובמקומות המיוחדים לו דוקא.

העלאת המידות בשרשם

ודבר זה הוא מן היסודות הגדולים שהשריש **מרנא הבעש"ט זיע"א** בתלמידיו - שלשלימות דרך העבודה של כל הנסיונות הפוקדות את האדם. הוא 'להעלות את המידות לשרשם', ובכך יתקן האדם את נפשו בשלימות. וכמו שהרחיבו בוה רבות **בס' תולדות יעקב יוסף ובפרי הארץ (פרשיות לך לך - בלק)**.

ביאור הדבר הוא, כי כל דבר ודבר שקיים בבריאה יש בו 'ניצוץ אלוקות' שהוא הוא המחיה אותו, ורק שיש על כך לבוש וכיסוי של קליפה חיצונית המכסה את אורו הטמון בו. וקליפה זו עביה רב עצום, והיא מתדמית כמציאות קיימת ומושלמת מכח עצמה. ואכן, כל בעלי החיים הגשמיים - וכן מעשי הנכרים, הם אינם נוגעים באותה נקודה פנימית של הבריאה, ואינם מתחברים עם הניצוץ האלוקי שטמון ומכוסה כאן, מכיון ששורש בריאתם והויותם גם הוא מרוחק מאד מנשמת הבריאה, ולכן עיסוקם וכחם אינו אלא לפעול ולהעביל בענייני הקליפה החיצונית של הגשמיות בלבד. אמנם חלוק הוא דבר זה אצל כלל ישראל, מאחר שכל איש ישראל הוא חלק אלוה ממעל, לכן כל דבר שפועל בו זהו מחמת אותו שורש רוחני, ואילו כל ענייני קליפת הגשמיות הסובבים את הניצוץ הקדוש שנתעורר כאן, אין זה אלא כיסוי והסתרה בלבד על כבודו של השי"ת הטמון ומכוסה בדבר הזה.

ואכן, זוהי המלחמה הגדולה הנפרסת לפני האדם ללא הרף, האם ילך כפתי וכסיל אחר הקליפה החיצונית, ויחשיב אותה כדבר של קיימא, ויפול בה ברשת שנפרסה לרגליו. ועל זה הוא שנאמר 'לתאוה יבקש נפרד' (משלי יח א) - ללמדנו כי כוחו של בעל התאוה הוא לילך בדרך של 'הפרדה', היינו ששרשע מאמין במציאות הנגלית לפניו שיש בה ממשות קיימת לעצמה, והוא מפריד ומנתק את הבריאה מקיומה ושורש האמתית, שכל מהות הבריאה היא אור אחדותו ית' בלבד, ולכן הוא הולך שולל אחר הפיתויים וההנאות המזדמנות לפניו. אמנם האיש הצדיק - מביט כנגדו בעין בוחנת, לחפש את הנקודה הפנימית הנגלית לפניו, להבין ולהשכיל מה ה' דורש מעמו. והוא לא ישית עינו ודעתו, לאותו כח של הכיסוי וההסתרה המיועד להעלים את אחדותו ית' שבעולם.

בשם הרה"ק מבראדיטשוב זי"ע, **כי בנס פורים הראה הקב"ה שאפילו אחרי שגזר הדין נכתב ונחתם, מכל מקום על ידי תפילות ותחנונים ותשובה יכולים ישראל לפתוח כל השערים**, על ידי תפילותיהם הם יכולים לבקוע כל השערים, ואפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לבין אביהם שבשמים (בית אברהם, פורים)

אאמ"ר זצוק"ל אמר **שכפי התענוג והחיית של כל אחד שמקבל בפורים, כך הוא בליל שמורים**. וכפי שהוא בליל שמורים כך הוא ביום הכפורים. כל אחד לפי מדרגתו בעבודת השי"ת (בית אהרן, פורים)

פורים הוא זמן השפעות גדולות, מהזמנים הנעלים ביותר, יש בפורים ענינים גבוהים עוד יותר משבת קודש, אמנם השבת ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, אך בפורים המדרגה המיוחדת שיכול כל איש ואיש להתקרב אל הקדושה, ואפילו מי שהוא בבחינת חרבוני"ה שנקרא רשע בגמרא (מגילה טו), הנה בכח הארת פורים גם חרבוני"ה זכור לטוב תמיד, הטוב נכנס בו (דברי שמואל, פורים)

בסעודת פורים היא עת רצון בעולם וכל הפושט יד נותנין בין בגשמי בין ברוחני לעילא ותתא (מאיר עיני חכמים, דרוש לפורים)

וזה שכתבו הספה"ק שיום כפורים היינו יום כ'פורים', כי ביום הכפורים רק הכה"ג השיג הקדושה הזאת, ובפורים יוכל כל איש מישראל להשיג הקדושה הזאת, וזהו כוונת הש"ס יחייב איניש לבסומי בפוריא, היינו לבא לבסימות ומתיקות קדושה גדולה בפורים

הכנס לב | מאמרי תפילה מיוסדים על ספר "אש העבודה" – תפילה מאת אהרן מהכמי ורבני ההכריא שליט"א

תקציר: במאמר האחרון ביארנו בס"ד, כיצד היא הדרך להתאחד עם העולם הפנימי שבקרבונו. ובתחילה ביררנו את 'עולם העשיה' - כח הנפש' שקיים בקרבונו. ואחר זאת ביררנו את 'עולם היצירה' - כח הרוח' שבקרבונו. וכעת נמשיך לעלות בסולם העולה בית א-ל בשאר חלקי העולמות.

עולם הבריאה - כח הנשמה

אחר סיום אמירת 'פסוקי דזמרה', אנו נכנסים ל'קומת עולם הבריאה' - שהיא נקודת הנשמה. והעולם הקרוי 'עולם הבריאה', כולו הנהגה שמכוונת כלפי נבראים רוחניים, כמו המלאכים הקדושים והנשמות הטהורות. וכולו הוא הנהגה רוחנית בלבד, שעוסקת בדרך הוצאת האור שבעולם האצילות מן הכח לפועל. אולם בעולם זה אין עסק בענייני הגשמיות כלל. ומן העולם הזה חוצבה הנשמה שבקרבונו, לפי שהיא בריאה טהורה ורוחנית בלבד.

ולכן, בכל סדר התפילה שמברכת 'יוצר אור' ועד תפילת 'י"ח, אנו מזכירים את השבח שחולקים המלאכים. וכן יש בו תפילת 'אהבה רבה' על התורה, מכיון שכל הבקשות הללו הם שייכות ל'שפת הנשמה', שכולה היא רוחניות בלי זיקה לענייני הגשמיות כלל. וכן אמירת קריאת שמע, כולה עוסקת בקבלת עול מלכות שמים, וכך גם זכירת ענייני יציאת מצרים, שייך זה לחלק של קבלת עול מלכות שמים, לפי שהוא ענין של דביקות הנשמה ביוצרה [ובזה ביאר רבינו התניא זיע"א את הטעם שמוזכרים אנו בברכה 'יוצר אור ובורא חושך', לפי שעולם הבריאה הוא כולו חושך לגבי החלק הגשמי שבבריאה, ואין ל'נקודת הגשמיות' שבבריאה ובאדם שום זיקה ותפיסה בו].

והנה השם שמחיה ומקיים את 'עולם הבריאה', הוא שם הוי"ה במילוי יודי"ן ואלפיי"ן [יודי"ה וי"ו וי"ו וי"ו], והוא הקרוי 'שם ס"ג']. ולכן, הדרך שבה יהיה האדם מעורר את 'כח הנשמה' שקיים בו, להתפלל ולשפוך שיח לפני השי"ת - נעשה זה על ידי מה שישים האדם את עצמו כ'מרכבה' לשם הוי"ה במילוי זה, שהוא השם שמתקנה ומקיים את 'עולם הבריאה'. וכאשר יחשוב האדם ויכוין להשרות בכח זה את אור א"ס העליון על כל אבר ואבר שבו - אזי בכח זה, יהיה מעורר האדם את 'כח הרוח' הרוחני של 'נקודת הנשמה' שטמון בקרבו, ויפחית ממנו את המחיצה הגשמית הגסה והעבה שמפרידה בינו לבין בוראו. וכך יהיה בידו יכולת להשתמש יותר בכח הנשמה שמתפעל בקרבו.

עולם האצילות - כח החיה

ועם סיום אמירת כל ברכות קריאת שמע, פונים אנו לעסוק בענין 'תפילת העמידה', שכולו הוא מכוון כנגד 'עולם האצילות'. ועניינו של עולם זה הוא - שתחילה לכל בריאת השתלשלות העולמות, נברא העולם הראשון הקרוי 'עולם האצילות', וכולו הוא אלוקות ממש, ובו ופעלות רק הספירות העליונות של הנהגות ית' - כביכול בינו לבין עצמו בלבד, ואין שם עדיין מציאות והויה של בראים נפרדים וקיימים כלל.

ומן העולם הזה של 'האצילות' חוצבה 'נקודת החיה' באדם - והיא כולה מאוחדת בבוראה, ואין לה שום עצמיות ונפרדות כלל, אלא כולה היא מקשה אחת להאיר את אור השי"ת שמאיר בספירות הקדושות.

וכאשר עומד האדם בתפילת העמידה, כל הוייתו עוסקת לזכות ב'התדבקות' ובהתכללות' בין 'נקודת החיה' שמפעמת בקרבו, לבין אור השי"ת שמאיר בתוקף ובגילוי עצום ב'עולם האצילות'. ומהותה של התפילה והבקשה של האדם היא, שבא הוא לקבל ב'נקודת חיותו' את הארת אחדותו ית' שקיימות בספירות הקדושות, ובכח התקשרות והתכללות זו יהיו הספירות מוריקות שפעת ברכה לכל הבריאה כולה.

ואכן, הדרך שבה יהיה האדם מעורר את 'כח החיה' שקיים בו, להתפלל עמו ולשפוך בו שיח לפני השי"ת - נעשה זה על ידי מה שישים האדם את עצמו כ'מרכבה' לשם הוי"ה שבמילוי יודי"ן [יודי"ה וי"ו וי"ו וי"ו], והוא הקרוי 'שם ע"ב']. שהוא השם שמתקנה ומקיים את 'עולם האצילות'. ולכן, כאשר יעשה האדם את עצמו כ'מרכבה' בכל אבר ואבר שבו - בכח שם הוי"ה זה כפי מילוי. הנה בכח כוונה זו, יהיה מעורר האדם את 'כח החיה' הרוחני שטמון בקרבו, ובוהו יפחית הוא ממנו את המחיצה הגשמית הגסה והעבה שמפרידה בינו לבין בוראו. וכך יהיה בידו יכולת להשתמש יותר ב'נקודת החיה' שמפעמת בקרבו, להתאחד בבוראו.

שמחת משתה היין

בראשות מו"ר שליט"א

תתקיים אי"ה במוצש"ק ליל פורים ברוב שמחה ודיצה
בבית מדרש דרך אמונה רח' מהרי"ל 14 קרית ספר
בשעה 23:30
לפרטים 0527139863

ומלאה הארץ דעה את ה'

הננו להודיע לקהל הקדוש החפצים להכנס לפרד"ם התורה
כי בעזרת עולה בדיני לייסד

רשת כוללי ערב

ללימוד פנימיות התורה ע"פ דרכי העבודה
בהובנת מו"ר הגה"צ רבי יהואל יהושע שיינפלד שליט"א

בית שמש רח' רבי יצחק נפתא 2 מסב"ש ד' 4	מודיעין עילית רח' מהרי"ל 14
ירושלים רח' הרב נ"ן 4	ביתר עילית רח' המגיד מסעודיטש 47

נפשי חמדה כצל ירך לדעת כל רז מודיק

במסגרת החב"ל ימסרו שיעורים לשיחיות באודיש וב'לש"ק'
פרטים והרשמה: 05041-27418 קרית ספר 05271-17176

רשת ישיבות 'כפר שם טוב' באה"ק בנשאות מו"ר הגה"צ רבי יהואל יהושע שיינפלד שליט"א
רח' רבי יצחק נפתא 2 מסב"ש ד' 4 | רח' מהרי"ל 14 | רח' מסעודיטש 47 | רח' הרב נ"ן 4 | רח' הרב נ"ן 4 | רח' הרב נ"ן 4 | רח' הרב נ"ן 4